

nitur. — 2° Patet ex PP.: S. Gregorius ait: « A Creatore nostro cum magno gemitu quærenda est lacrimarum gratia. » L. 3 *Dial.*, c. 34. S. Thomas: « Devotio per se quidem et principaliter spiritualem lætitiã causat, quia ista consideratio (scilicet divinæ bonitatis, ex quâ procedit) pertinet ad terminum motûs voluntatis tradentis se Deo, et ex istâ consideratione per se quidem sequitur delectatio. » 2, 2, q. 88, a. 4. S. Bonaventura de hâc devotione ait: « Hæc est unctio Spiritûs, docens de omnibus quæ expediunt salutem. Opusc. *de sex Alis*, c. 8. Et Catechismus Rom., *de Contritione*, docet: « Lacrimæ in contritione summopere optandæ et commendandæ sunt. » — 3° Ratio est, quia devotio accidentalis per se et principaliter causatur a devotione substantiali, illam perficit et ad intentum finem adjuvat, ut paulò ante ex S. Thomâ vidimus; ac hoc devotionis adipe, tam orationis quàm bonorum operum sacrificia et Deo et offerenti gratiora, et quasi medullata redduntur, juxta illud: *Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, et labiis exultationis laudabit os meum. Ps. LXII, 6.* Deinde etiam devotio sensibilis substantialem dicto modo perficit: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum. Ps. CXVIII, 32.* Et per eam pars inferior cum superiori concordat, simul *dulces capiens cibos in domo Dei... cum consensu. Ps. LIV, 15.* Ac ipsæ lacrimæ a devotione internâ emanantes sunt donum Dei, ineffabili quodam modo delicias spirituales cum cordis dolore sociantes. Denique Deus, dulcedo summa, non quærit, per se loquendo, nostras amaritudines, sed consolationes in bene operando, et si nunquam aliter se gerit, est per accidens, vel ob nostram indispositionem, vel defectum cooperationis, vel ad nostram probationem pro majori nostro bono, ut nostram patientiam largiori consolatione remuneret. Ergo devotio etiam *accidental* procuranda est: ut enim ait S. Laurentius Justin.: « Si Dei veneranda majestas frigidam amoris ejus et segniter conversantem visitare dignatur mentem, quantò magis ferventem spiritu et se sollicitè quærentem per amplius afflabit gustu celestium deliciarum? » *De Perf. mon.*, c. 18.

§ 74.

MEDIA PRO OBTINENDA DEVOTIONE.

Utraque autem devotio, substantialis et accidentalis, tam spiritualis quàm sensibilis, duplici, ut sic loquar, industriã procuranda est: scilicet, humili ad Deum *oratione*, cujus solius est nos primùm ad devotionem per illustrationes et inspirationes indeliberatas excitare. Deinde *mortificatione* simul et oratione, prout petitio est: nam requiritur cooperatio nostra, quam tamen nonnisi cum gratiã Dei præveniente, adjuvante et subsequente, conjungere valemus. Quod idem demonstrat Collecta Dom. XVI post Pent.: *Tua nos, quæsumus, Domine, gratia semper, et præveniat, et sequatur, ac bonis operibus jugiter præstet esse intentos.* Et S. Augustinus orat: « Domine Deus meus, intende orationi meæ, et misericordia tua exaudi desiderium meum... Da, quod offeram tibi... da, quod amo: amo enim, et hoc tu dedisti. Obsecro per D. N. Jesum Christum... per quem nos quæsisisti non quærentes te, quæsisisti autem ut quæreremus te. » L. 2, *Conf.*, c. 2.

EXPLICATUR.

SCHOLIUM. S. Gregorius observat: « Quòd cum electi fideles altius erudiri appetunt, jam quidem magnam devotionem habent, quam post auditam prædicationem valde majorem habent. » L. 4, *Reg.* 4. Sic nempe ipsum desiderium sciendi voluntatem Dei in oratione, quod a Deo excitatur, jam est aliqua devotio, quæ tamen meditatione, oratione et operatione, quibus ad faciendam voluntatem Dei animamur, magis augetur et perficitur. Hæc quippe est devota illa contentio, quâ Deus et prævenit et præveniri amat: creatura et præventam se invenit et optat præveniri: Deus prævenit ante omne nostrum desiderium ut desideremus, amatque præveniri desideriis et precibus et considerationibus et puritate vitæ, ut quando minùs creatura cogitat, in idipsum et largiùs quàm cogitat, implendum, in momenta denuò præveniat et adjuvet et subsequatur.

§ 75.

DEVOTIO SUBSTANTIALIS ABSOLUTÈ A DEO PETENDA EST.

Porro *devotio substantialis* per orationem et mortificationem *absolutè* a Deo *petenda* et procuranda est, cum spe firmâ eam obtinendi. Ratio est, quia hæc est necessaria et proficua ad æternam salutem, ideoque *absolutè* a Deo *petenda*. Cùm enim consistat in promptitudine placendi Deo, semper Deus præstò adest ut adjuvet; nosque semper divinâ gratiâ adjuti ad illam pertingere possumus: semper in mediis etiam desolationibus lumen fidei ac donorum Spiritûs S. et auxilia illuminantia et inspirantia adsunt, per quæ quis semper firmari potest et debet in resolutione placendi Deo, sive per consolationes sive per desolationes, cum plenâ in voluntatem Dei resignatione: in quo *substantialis devotio* consistit, teste Blosio: « Vera devotio in verâ sui ipsius submissione, resignatione, abnegatione, ac nihilipensione sita est, potiùs quàm in sensibili sapore, ac dulcedine. » *In Conclav. an.*, p. 1, c. 13.

DEVOTIO SUBSTANTIALIS NON EST SINE DULCEDINE INTELLECTUALI.

SCHOLIUM. Devotio etiam *substantialis* semper aliquam delectationem pariter *substantialem*, *intellectualem*, seu *rationalem* secum importat: nam veritates solidæ perfectionis christianæ inseparabilem habent saporem contra omnem amaritudinem: hanc delectationem Dionysius Carth. vocat *dulcedinem habitualem*, l. 1 *de Gaud. spir.*, a. 21, quam boni jugiter habent habitualiter, quilibet secundum gradum gratiæ sibi datæ, *cujus signa sunt continua continentia et moderatio in prosperis, patientia in adversis, perseverans voluntas placendi Deo, eique in omnibus obediendi*: unde pro hâc habituali necessariâque dulcedine, instanter et sine conditione precandum est. Et pro desolato sat est quòd nequaquam aversus sit a desiderio spirituali placendi semper serviendique Deo, et si non desideret, interim tam ferventer ut potest de im-

perfectione suâ humiliter doleat, ac discretè et cum Psalmistâ ardentè desiderare concupiscat, dicendo: *Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas in omni tempore. Ps.* cxviii, 20.

§ 76.

DEVOTIO ACCIDENTALIS SOLUM CONDITIONALITER PETENDA EST.

Devotio autem *accidentalis* procuranda quidem est et *petenda* a Deo, sed non nisi sub tacitâ, vel expressâ *conditione*, aut limitatione, in quantum scilicet juvat ad devotionem *substantialem*. Patet hoc 1° ex testimonio Sanctorum. S. Bonaventura, l. 2, *de Prof. rel.*, c. 69, hanc devotionem illi solùm petere concedit, qui jam fuerit diutiùs exercitatus. S. Theresia ait « solùm illis convenire personis, quæ dispositæ jam sunt, quatenus omnibus suis viribus procurârunt veram habere devotionem. » *Vit.*, c. 9. S. Joannes a Cruce multus est ut instruat circa gulam, uti vocat, *spiritualem*, sic vocando illum excessum quo solent maximè incipientes abripi a gustu in exercitiis spiritualibus, unde in graves ruunt imperfectiones; nam cruciantur pœnitentiis sine discretionem, quamdiu sensibilis devotio abest. « Quando verò non obtinent gustum, contristantur, putantes se nihil obtinuisse. Quâ de causâ veram amittunt devotionem et spiritum, qui consistit in perseverando ibi cum patientiâ et humilitate, diffidendo de se, ut placeat Deo. » l. 1 *Noct. obsc.*, c. 6. S. Petrus Alcantara, p. 2, *de Devot.*, c. 1, commendat quidem devotionem *accidentalem*: at monita præscribit, c. 5, ut cum discretionem fiat, non tam consolationes quàm voluntatem Dei quærendo. S. Franciscus Salesius, p. 4 *Vit. dev.*, c. 13, laudat quidem has spirituales dulcedines, sed monet ut superbiam in iis caveamus: quia seipsis bonos non faciunt, sed sunt velut mel et minuta dulcioria, quibus mater demulcet tenerum filiolum. — 2° Ita monent Ascetæ. Dionysius Carth. ait: « Pro hac actuali, actualiterque perceptibili dulcedine laborandum est,

non verò tanquam pro re necessariâ ad salutem, sed velut pro quodam adminiculo ad faciliùs vincendum adversa et delectabilia contemnenda : et sub conditione ac indifferentiâ quâdam, videlicet, committendo hoc voluntati divinæ, dicendo : *Non sicut ego volo, sed sicut tu vis, Deus Pater. L. 1 de Gaud. spir., a. 21.* Blossius admittit quidem consolationem sensibilem posse piè postulari, sed pro incipientibus addit : « Aliqua tamen imperfectio in hujusmodi petitione latet, quæ nonnihil germanæ abnegationi derogat. » *Inst. Spir., c. 7.* — 3° Ratio est, quia devotio accidentalis est ex illis gratiis superabundantibus, quæ per se quidem ad vitam spiritualem conducunt, sicut comedere cum appetitu conducit ad vitam corporalem, sed per accidens sæpe eam denegari convenit, saltem ad tempus, ne in gulam vel luxuriam spiritualem degeneret; quemadmodum etiam appetitus edendi in gulam transiens, per inediatam corrigetur : ergo solum sub conditione a Deo petenda est.

DISPOSITIO AD DEVOTIONEM ACCIDENTALEM.

SCHOLIUM. Dicta modò de devotione accidentali intelligenda sunt tam de affectivâ simpliciter, seu spirituali, quàm de devotione sensibili, ita tamen, ut majori conatu spiritualis devotio procuranda sit; sensibilis verò, etiam prout ad veram devotionem refertur, ex dictis sub conditione petenda est, sicuti ipsa Ecclesia in Missali inter Collectas ad libitum unam pro petendis lacrimis præscribit. Inter alias verò dispositiones ad divinas consolationes recipiendas, potissima est privare se delectationibus carnalibus, uti ex S. Bernardo colligit S. Bonaventura *collat. 6* : « Renuat consolari anima tua in alienis, si vis in Dei amore delectari. Delicata siquidem consolatio est, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Cujus mens ad alienas inhiat consolationes, et non penitus renuit in caducis et transitoriis consolari, ipse sibi profectò subtrahit cœlestis gratiam consolationis. Errat omnino, si quis cœlestem illam dulcedinem huic carni, divinum illud balsamum huic veneno, chrisinata illa spiritûs misceri posse hujusmodi illecebris arbitrat. » Idem testatur S. Theresia narrans in suâ Vitâ, c. 24, omnes suas consolationes dependisse a factâ abdicatione ejusdam consolationis humanæ, ut sibi videbatur, innocentis.

§ 77.

SCRUPULUS QUID?

Alterum impedimentum quod orationi vacantibus in viâ purgativâ, seu incipientibus, sæpe occurrit, sunt scrupuli. *Scrupulus* sic dicitur a parvis lapillis, latinè *scrupis*, qui viatorum quandoque se pedibus ingerunt et fastidium generant valde molestum. *Scrupulus* autem propriè dictus vulgò censetur ille mentis nostræ actus, quo, ob levia momenta et absque rationabili fundamento, judicat esse peccatum ubi peccatum non est, aut esse peccatum mortale quod non est nisi veniale : v. g. si quis deambulans pede suo conculcaverit crucem casu fortuito ex paleis in terrâ efformatam, et putet idcirco se peccasse de irreverentiâ in Jesum crucifixum. Sed actus iste, si rectiùs loqui velimus, potiùs est iudicium erroneum quàm verus scrupulus : e contrario verus erit scrupulus in allato exemplo, si ille qui crucem ex paleis in terrâ efformatam pedibus conculcavit, cogitet postea atque formidet se ex unâ parte peccasse, ex alterâ verò parte sibi videatur contrarium, et sic constituitur in statu quodam sanè luctuoso perturbationis et anxietatis internæ. Hinc a S. Antonino scrupulus definitur *vacillatio quedam consurgens cum formidine ex aliquibus conjecturis debilibus et incertis* : ex hoc patet quænam sit *conscientia scrupulosa* et quis sit homo verè *scrupulosus* : errant enim toto cœlo qui scrupulosum vocant illum, qui salutis suæ sollicitus et filiali in Deum suum amore perductus scrutatur *omnia opera sua, Job. ix*, ne fortè in aliquo Deum offendant; iste videlicet non *scrupulosus* sed *timoratus* appellandus est.

SCRUPULUS DIVIDITUR.

SCHOL. I. Scrupulum Valentia, t. 2, d. 2, q. 14, dividit in rationalem et irrationalem. *Rationalis* est, quando motivum non qui-

dem adest ad suspendendum, vel rejiciendum prudenter assensum, est tamen ad prudenter formidandum: tales sunt actus regulares prudentiæ, qui utpote solùm opinativi et probabiles, si præmissâ debitâ diligentâ probabilius inveniri non possit, sicuti prudenter resolvunt pro licito, ita prudenter etiam hanc formidinem, *fortasse fallor*, admittunt. *Irrationalis* scrupulus est, quando motivum deest non modò ad suspendendum vel rejiciendum assensum, sed etiam ad prudenter formidandum. Talis scrupulus est in rebus fidei, quæ sunt certissimæ, in rebus moraliter certis, et in quibus, si formidetur, irrationalis scrupulus est.

RES CIRCA QUAS SCRUPULI VERSANTUR.

SCHOL. II. Scrupuli sunt vel circa res *vite præterite*, v. g. an quis rite confessus fuerit, an debitum examen præmiserit, an aliquam circumstantiam omiserit, an præteritæ confessiones validæ fuerint, an contritio et propositum sufficiens tempore absolutionis adfuerit, an omnia peccata confessus fuerit etc.; vel circa res *vite præsentis*, quæ præcipuè consistunt in quâdam secretâ persuasione de eo quòd tales scrupulosi sint in peccato mortali, vel operentur cum conscientia peccati mortalis, v. g. si ad ictum casualem oculi turpe objectum videant quod eos ad malum provocat. Item an consentiant, vel morosæ turpi cogitationi inhæreant, an occasionem alicujus damni temporalis vel spiritualis proximo præbuerint, an actiones suæ indifferentes sint peccata, an sint rite baptizati, excommunicati, in statu gratiæ, an præceptis Ecclesiæ jejunii, auditionis Missæ, recitationis horarum canonicarum satisfaciant, an Sacramenta rite administrent, aut conficiant, vel suscipiant etc.

MALA EX SCRUPULIS ORIENDA.

SCHOL. III. Complurima sunt mala atque incommoda, quæ a scrupulis solent oriri experientia teste: 1° Animi pacem et tranquillitatem extinguunt; 2° Mentem excruciant, et ad obeunda christianæ pietatis officia sæpe ineptum faciunt; 3° In causâ sunt ut minùs rectè de bonitate Dei sentiantur; 4° Tandem in graves etiam corporis morbos, in amentiam aut in desperationem aliquando scrupulosum adducunt.

§ 78.

CAUSÆ SCRUPULORUM.

Nomine causæ non intelligitur physica ac impellens ineluctabiliter, sed moralis et occasionalis; nemo enim ad malum propriè adstringitur: porrò *causæ scrupulorum* sunt vel *intrinsecæ*, vel *extrinsecæ ex parte animæ*, uti 1° ignorantia, quæ quis inter tentationem et consensum nescit discernere; 2° occulta superbia et tenacitas judicii; 3° nimia justitiæ divinæ apprehensio et modica in misericordiam divinam confidentia; 4° nimia sollicitudo apparentiam peccati fugiendi et plenam certitudinem habendi quòd hoc vel illud non sit peccatum; 5° nimia austeritas et morosa fuga omnis humanæ conversationis.

Causæ *extrinsecæ ex parte animæ* sunt 1° permissio Dei, qui scrupulos permittit *in justis*, ut pœnis spiritualibus purgati in viam salutis magis magisque proficiant; *in tepidis*, ut Christianæ pietatis officia ferventiùs obeundi consilium capiant; *in penitentibus*, ut præteritorum peccatorum pœnam luant: a Deo autem scrupuli esse censentur, si qui iis exagitantur meliores evadant; 2° tentatio dæmonis qui, *Deo permittente*, ait S. Antoninus, *movere potest melancholicos humores in homine, per quos imaginatio vel errare potest, vel turbari ad timorem inordinatum*; porrò scrupuli a dæmone provenire existimantur, si scrupulosus hujusmodi ad teporem adduci, a virtutis studio retrahi et præcipuè ad desperationem de suâ salute inclinari se sentiat; 3° conversatio frequens cum scrupulosis, præsertim si scrupulosus horum consiliis se moderetur et frequenter de rebus ad animam et ad pœnitentiæ Sacramentum pertinentibus confabulentur; 4° lectio librorum, qui nimis rigidi sunt *statuentes duriora præcepta quæ non possit humana conditio sustinere, uti notat S. Ambrosius, in Ps. cxviii*; sensim enim sine sensu iis assentimur opinionibus quibus studemus.

Causæ *ex parte corporis* sunt 1° complexio frigida, et melancholica, et hypochondriaca; 2° debilitas capitis.

SIGNA SCRUPULOSI.

SCHOLIUM. Ex his cognoscere possumus quinam reverà sint scrupulosi. *Signa* eorum sunt: 1° Pertinacia iudicii; 2° Frequens sententiæ mutatio ob leves rationes et inconstantia ac perturbatio in agendo; 3° Reflexiones impertinentes innumerarum circumstantiarum; 4° Timor peccati in actionibus etiam honestis; 5° Signa externa motûs et gestûs ridiculi; 6° Perpetuus timor de rectè factâ confessione.

§ 79.

REMEDIA CONTRA SCRUPULOS. — PRIMUM: CONTEMPTUS.

Remedium generale contra scrupulos irracionales est quòd sint *contemnendi*. Probatum 1° ex S. Scripturâ. Judæi, ex scrupulo observantiæ legalis, maluerunt occidi a suis hostibus quàm se defendere, I *Mach.* II, 38; sed re meliùs consideratâ, ex consilio Mathatiæ ut pontificis, cognoverunt se ad hoc non solùm non obligari, sed meliùs fore si, scrupulo contempto, præliando se defenderent, *ibid.*, 41. Item erant scrupulosi fideles qui edere non audebant idolothita, seu idolis immolata, I *Cor.* VIII; sed S. Apostoli resolutio fuit quòd, nisi scandalum obstaret, de cetero hoc ut scrupulus contemnendus esset, et non illaqueanda conscientia. Quod idem resolvit de scrupulosis non audentibus comedere cibos lege prohibitos, *Rom.* XIV. Deinde alibi dicitur: *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, et ante omnem actum consilium stabile. Eccli.* XXXVII, 20. Scrupulus autem neque est verbum mentis verax, sed fallax, nec consilium stabile, sed instabile: ergo contemnendus. — 2° Pâtres, uti notat Rosignolius, vix de scrupulis meminerunt, ex eâ fortè ratione quia olim severior erat pœnitentia satisfactoria, quâ modò mitigatâ, inimicus noster magis audax evasit ut scrupulis conscientias inquietet.

Verùm sub aliis nominibus vel pusillanimitatis, vel anxietatis conscientiarum, vel tentationum aut ariditatum, nos a Patribus de scrupulis contemnendis doceri ex decursu patebit. — 3° Patet ex c. *Per tuas* 35, de *Simon.*, ubi pro casu Monachi timentis in suscepto ordine inferiori ministrare et ad superiorem ascendere, ob suspicionem simoniæ in Episcopo ordinante, *ex eo quòd habuerit conscientiam nimis scrupulosam*, supponit Innocentius III quòd possit et expediat contemnere hunc *scrupulosum errorem*. — 4° Ratio est, quia in moralibus imprudentia est quærere certitudinem mathematicam usque ad extinctionem omnis formidinis, quam Deus a nobis non requirit, nec etiam orantibus pro eâ promisit, et quæ proinde semper haberi non potest, quia, uti ait S. Thomas: « Infinitas singularium non potest ratione humanâ comprehendi: inde est quòd sint incertæ providentiæ nostræ. » 2, 2, q. 47, a. 3, ad 3. Deinde etiam hæc certitudo non tam ex amore Dei quàm proprio, a scrupuloso quæritur; in quo mensuræ divinæ Providentiæ se opponit, quæ, ut nos in humilitate contineat, vult nos per hujusmodi incertitudines ducere, magis amans ut illi placeamus, quàm ut hoc sciamus, sicuti notat S. Bonaventura: « Scire se habere charitatem non est necessarium ad salutem, sed solùm habere. » 1, d. 17, p. 1, q. 1, a. 3, ad 3. Ergo scrupulus irrationalis cum suâ formidine contemnendus est, ita ut non obstet quominus quis in dictamine conscientie subsistat, nullum prudenter peccatum, vel dubium de peccato agnoscentis. Hinc bene monet S. Antonius: « Quia præcepta Dei et Ecclesiæ non sunt ad tollendam omnem spiritualem dulcedinem, qualis certè tollitur quando nimis scrupulosè et timidè præcepta interpretantur.... et quia nec Deus, nec Ecclesia intendit suis præceptis aliquem obligare ad hoc, quòd sit fatuus; ideo talia præcepta, loco et tempore non obligant quibus eorum observantiâ fieret ridiculosa, saltem apud discretos et bonos viros. » P. 1, *Sum.*, t. 3, c. 10, § 10.

APPLICATIO DICTORUM AD EXEMPLA.

SCHOLIUM. Ex his scrupulosi illi, qui, ex timore Dei, resolutissimi sunt non admittere scienter offensam gravem et tamen imprudenter de impletione suæ obligationis anguntur, se juvare poterunt. Et 1° quidem, si scrupulis laborent in celebratione vel auditione Missæ, recitatione horarum canonicarum, pronuntiatione verborum in consecratione, vel confectione Sacramentorum, quæ, majorem semper securitatem quærendo, sæpius repetunt, cogitent quod Gerson ait de ejusmodi repentibus: «Contingere potest ut quantumcumque reiterent id quod reiteratum est fiat ita insipidum et quandoque plus quam illud quod prius negligenter et inadverte- ter fuit persolutum.» Tr. de Remed. pusill.; 2° Qui scrupulosi sunt circa usum Sacramenti penitentiae quoad dolorem, propositum, confessionem, caveant ne confessiones generales aut particulares crebrò iterent. Assuescant magis confidere in misericordiâ Dei, qui Sacramentum hoc instituit non in carnificinam conscientiarum, sed in natatoriam Siloe; 3° Qui scrupulis laborant circa tentationes lascivas, blasphemias, contra fidem etc., audiant S. Bonaventuram: «Tentationes contra fidem et de spiritu blasphemiae et similes, nec fugere possumus, nec repugnando vincere; quia quanto plus indignamur nobismetipsis et disputamus cum eis, tanto magis refricatur earum rabies, et accenditur. Sed nec curandæ sunt, nec timendæ: tantummodo non consentiatur eis et patienter earum insectatio, quasi quoddam diabolicum susurrium, supportetur, quod aliter compesci non potest.» L. 1 de Prof. rel., c. 2; 4° Qui anguntur de suo statu gratiæ, de suâ prædestinatione, cum filiali fiducia in viâ mandatorum Dei pergant, eò securiùs, quò liberiùs fatui hi timores contemnuntur, uti monet Gerson: «Supervenit quandoque in affectu motus cujusdam bonæ desperationis, dum considerans quòd vana spes est hominis, in solum Deum se projicit, eique soli finaliter et principaliter inhæret.» L. de Mendic. spir., p. 1.

§ 80.

ALTERUM REMEDIUM: ORATIO.

Alterum remedium contra scrupulos est oratio tam ex parte directoris, juxta illud a Christo Apostolis dictum ubi sermo

est de lunatico, figurâ scrupulosi: *Hoc genus non ejicitur, nisi per orationem et jejunium. Matth. xvii, 20*, quàm ex parte scrupulosi, juxta illud ubi cum S. Petrus cœpisset mergi, clamavit dicens: *Domine salvum me fac, ibid., xiv, 30*: quæ tempestas et timor Christum ambulantiem super mare phantasma esse, scrupulosos figurare potest; quibus proinde cavendum ne illis hoc accidat: *Deum non invocaverunt; illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor. Ps. xiii, 5.*

QUALIS ORATIO PRO SCRUPULOSIS PRÆSCRIBENDA.

SCHOLIUM. Licet scrupulosi sibi ipsis relictis, hoc orandi remedio parum et malè utantur, facilè tamen instrui possunt, ut ex ipsâ quasi desperatione in spem erecti, ad Dominum confugiant, eorum adinstar qui in periculo mortis vel naufragii versantur; unde illis sufficet si per preces jaculatorias ad Deum se convertant, et multum etiam proderit orationem suam magis roborare per invocationem beatæ Mariæ Virginis, SS. patronorum, et eorum qui in vitâ scrupulis probati fuerunt.

§ 81.

TERTIUM REMEDIUM: MORTIFICATIO.

Tertium remedium est mortificatio, uti patet ex allegato textu *Matth. xvii*, ubi nomine jejunii quælibet carnis afflictio et mortificatio interna et externa intelligitur, et quidem ex parte directoris, ut se ad obtinendam hanc maximam Dei gratiam præparet de felici successu in curatione adeò difficili; et a fortiori ex parte scrupulosi, ut illi eo modo, quod debet, cooperetur.

QUALIS PRO SCRUPULOSIS PRÆSCRIBENDA MORTIFICATIO.

SCHOLIUM. In externâ mortificatione et carnis afflictione, moderatio et discretio servanda est cum scrupuloso, tum ne afflictio addatur nova afflictio, tum ne ex nimia austeritate debilitatis viribus

et capite. scrupuli augeantur, et ille reddatur pusillanimis. Cavendum tamen ne, sub hoc prætextu, ad aliud extremum, abhorrendo omnem mortificationem, deveniatur, vitam mollem sectando: hoc enim modo, quis reluctaretur fini purgationis a Deo per hanc probationem intento; et sane vita mollis sæpe a Deo hoc modo puniatur, ut qui negligit crucem mortificationis, acerbiorum crucem scrupulorum sustineat.

§ 82.

QUARTUM REMEDIUM: PURITAS CONSCIENTIÆ.

Quartum remedium est cura *puritatis conscientie*, purgando eam, et purgatam conservando ab omni eo quod certò est peccatum, vel inductivum peccati. Nam: *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Sap. 1, 4.* Ubi, secundum observationem Cornelii a Lapide, sermo est de sapientiâ practicâ, sive de ratione prudenter secundum Deum operandi, quâ scrupulosus maximè indiget et quâ sæpè justissimè privatur, ut, qui scienter non vult esse fidelis Deo in iis quæ bene novit, ipsi displiceat per defectus venialiter peccaminosos et crassas tepiditates; passim umbras peccati mortalis offendat, et nec in Deo, nec in creaturis quietem, sed inquietudinem inveniat; et quia solùm a timore servili ducitur, decidat in timorem inordinatum peccati gravis, etiam ubi non est timori locus: quia solùm timet id ad quod sub peccato gravi obligatur, nec vult liberalis esse cum Deo; studendo placere illi in minimis et non obligantibus.

QUOMODO HÆC PURITAS OBTINEATUR.

SCHOLIUM. Ad hanc puritatem conscientie obtinendam et conservandam maximè conducit 1º examen quotidianum particulare et generale, quod pro scrupulosis breviter faciendum quantum ad peccata et solùm primo intuitu colligendum utrùm certum, dubium, vel negligenter aliquo modo peractum, id in quo defecit;

mox in dolore et proposito ex motivis universalibus, quo etiam occulta delentur præcipuè, sed tantum simpliciter et directè sistendum est; 2º Conducit confessio et communio octiduana: pro quâ confessione breviter faciendâ examen quotidianum materiam subministret; 3º Confessio generalis solùm semel est admittenda, et hoc potiùs interrogando quàm audiendo, nec ex scripto, si Confessarius videat opus pœnitentis solùm esse magnum chaos; 4º Nec in generali, nec in frequentibus privatis confessionibus admittenda est ulla repetitio, quando Confessario pœnitentis conscientia satis nota est, nisi rerum quæ debent esse certò graves et non confessæ. Monet etiam P. Godinez: « Quando Confessori clarè constiterit tales non esse in statu peccati mortalis, obliget illos ut aliquoties inabsoluti suscipiant sacram Eucharistiam, eo quòd SS. Sacramentum virtutem specialem habeat ad pacandas animas tribulatas. Et quando Confessario constat de puritate animæ quæ non labitur in mortalia, bene potest præscribere, inter venialia quæ committit; quæ sint de quibus se oporteat accusare; illa enim pro absolutione sufficiunt, et ut gratiâ sacramentali donetur: modus enim quem habent est labyrinthus inextricabilis. » *Praxis Theol. Myst.*, l. 1, c. 10.

§ 85.

QUINTUM REMEDIUM: OBEDIENTIA CONFESSARIO PRÆSTANDA.

Quintum remedium est ut in omnibus his reguletur scrupulosus non tam iudicio proprio, quàm *iudicio Directoris*, qui vel habeatur ex obedientiâ, vel competens eligatur pro qualitate scrupulosi dirigendi. « Fallor, inquit Gerson, *de Vit. Spir.*, lect. 4, coroll. 8, si non ita jubet Sapiens: *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, et ne innitaris prudentiæ tuæ. Ne sis sapiens apud te ipsum, Prov. III, 5;* quod scrupulosi potissimum sibi dictum putent, qui velut mente hebetes, cæci et parvuli, duce cui obediant quàm maximè indigent. » Quippe Luc.: *Qui vos audit, me audit*, x, 16; et Matth. *Omnia quæcumque vobis dixerint, scilicet scribæ et pharisæi super cathedram Moysis sedentes, facite*, xxiii, 3. Quod scrupulosi, prudenter iudicandi incapaces, præ reliquis

observent. Id confirmat S. Antoninus ex Joanne Gersono qui, *Tract. de præpar. ad miss.*, scribit : « Qui renuunt credere Superiorum et prudentum consilio ad tales scrupulos deponendos et agendum contra eos errant multipliciter. Decipiuntur in hoc multi ex simplicibus, distinguere nescientes interea quæ portio animæ superior, et ea quæ inferior patitur absque Superioris assensu. »

QUOMODO OBEDIENDUM.

SCHOLIUM. Hæc dicta non ita accipienda sunt quasi scrupulosus proprium conscientiæ judicium habere non debeat, sed quòd illud judicio Directoris sui conformet, et ut ex dictamine Directoris credat se esse scrupulosum : aliàs enim vix adduci poterit ut velit talis ab eo gubernetur. Item assumere debet a Directore regulas generales, et subinde etiam in scriptis, juxta quas in singulis actionibus se resolvere queat. Porro etsi præstet, si sibi electurus est Directorem, eum quem sibi putat meliorem, præmissâ oratione eligere, eum tamen facilè mutare non debet, nec ab uno ad alium vel alios transire, nec anxiam an satis aptus sit qui a Superiore, vel casu, sibi obtigit, quia alterius copiam non habet : Deo enim confidere debet, siquidem penes eum non stet quòd suppleturus sit quidquid Ministro defuerit.

§ 84.

SEXTUM REMEDIUM : AGERE CONTRA SCRUPULUM.

Sextum remedium est ut scrupulosus, juxta Directoris instructionem, contra scrupulum intrepidè agat, eo vel contempto, si in merâ apprehensione, vel judicio absoluto solùm objectivè representato, vel judicio subjectivè tali, sed solùm de modo, v. g. *fortè pecco, fortè peccavi*, consistat; sive deinde scrupulus maneat, sive non, insistendo semper, cæco et habituali modo, judicio absoluto, quòd non subsit peccatum, saltem quia sic Director judicat; vel scrupulo deposito, si transiit in judicium subjectivè absolutum, vel in dubium proprium de peccato, similiter ad mentem Directoris; atque hoc

totum agi debet, præcidendo statim primam apprehensionem, pacato, vel si cedere nolit, audaci animo. Uti enim notat Cajetanus, attentio ad scrupulum vitandum scrupulum parit. Quòd autem scrupulus in dubium transiens deponendus sit, patet ex eo quòd quis non evaderet obligatus ex conscientia erroneâ, licèt scrupulosâ, *quam utique non evadet, nisi deponat errorem*. Cujus ratio est, quia si judicium de illicito est absolutum, quantumvis ex levi ratione, est incompatibile cum judicio absoluto conscientia de licito, quod tamen omnino requiritur : si verò non sit judicium absolutum, sed solùm per verbum *fortè*, locus adhuc est judicio conscientia absoluto de licito, sive formido in contrarium sit, sive non.

EXPLICATUR.

SCHOLIUM. Scrupulosus, in omnibus ubi manifestum peccatum non apparet, Directori suo obedire debet; qui Director eum nunc leniter, nunc paulò severiùs, nunc audiendo, nunc inauditum dimittendo, nunc rationem dando, nunc simpliciter resolvendo, nunc instruendo, nunc non, pro qualitate circumstantiarum : semper tamen eum benignitate maternâ erga filium delirantem tractare debet.

§ 85.

SEPTIMUM REMEDIUM : EPIKIA.

Septimum remedium præscribit S. Antoninus, p. 1 *Summ.*, c. 3, adducendo pro mitigatione scrupulorum septem regulas epikia, seu interpretationis verborum legis secundum æquitalatem ad mentem legislatoris, quæ sunt : 1° Cæteris paribus, inter duram et benignam sententiâ, benigna potiùs interpretatio facienda est; 2° Cùm nemo ad impossibile obligetur, intelligendum etiam est de vix possibili, aut non nisi cum nimia difficultate; 3° Non obligant leges et præcepta, pro casu quo illorum observantia esset ridiculosa penes discretos et pios, quemadmodum nec votum de tali re obligat; 4° In dubiis, vita

bonorum, qui simul supponuntur bene scire scienda et scrupulis non præpediuntur, sumi potest in exemplum et regulam; 5° Consuetudo rationalis interpretatur vel etiam tollit vim legis, præsertim positivæ humanæ; 6° Sine culpâ gravi non incurritur excommunicatio, saltem in foro conscientiæ; 7° Ratione gravis periculi, et secluso contemptu, datur legitima a lege excusatio.

QUOMODO EPIKIA UTENDUM.

SCHOLIUM. Pro recto usu harum regularum et huc usque dictorum, notandum 1° Omnino non probandum esse quod aliqui docent, scilicet opiniones minus tutas, laxiores, licitas esse scrupulosis: quia per hoc scrupuli magis augentur et exacerbantur; 2° Scrupulosus subinde astringi potest ut præceptum vel modo ordinario impleat, vel omittat: quia vel timore majoris scrupuli ad justum deveniet, vel patebit illum excusari a præcepto propter irrationalem impletionis modum et gravissimum lædendi capitis periculum. Sic S. Ignatius scrupuloso in persolvendis horis canonicis præcepit ut ad metam designatam clepsydre eas recitaret, omittendo quæ tunc non dixisset quo modo curatus fuit; 3° Scrupulosus metu consentiendi in peccatum vexatus, moneatur ne gestu vel verbis se defendat, v. g. agitando caput, dicendo: *nolo* etc., quæ sunt exotica: sed placidè sit quietus, agat quod agit, aut si nihil agendum habeat, cogitet de re indifferenti, numeret v. g. fenestras etc., nec magis curet, si tentatio urgeat, quid in hoc vel illo casu faceret: melius est enim nihil, nequidem mente, respondere. Si tamen impetus tentationis sit vehementior, non responsioni adjungat preces jaculatorias, v. g. *Deus, in adjutorium meum intende* etc.

§ 86.

SCRUPULI RATIONALES NON SUNT CONTEMNENDI.

Quæ hactenus de scrupulis dicta sunt, ad scrupulos irracionales pertinent; *scrupuli* enim non sunt *contemnendi* si racionales inventi fuerint. Probatur 1° ex S. Scripturâ, in quâ laudatur velle non sine aliquâ scrupuli specie legem Dei custo-

dire: *Beatus vir qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis. Ps. cxi, 1. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Ps. cxviii, 4. Ab omni specie malâ abstinete vos. I Thessal. v, 21. — 2° Patet ex PP.: S. Gregorius respondet S. Augustino quærenti de feminis timoratis in Angliâ non audentibus ob fluxum menstruum ad SS. Eucharistiam accedere, eas quidem non teneri abstinere; si autem ex veneratione magnâ percipere non præsumit, laudanda est. Item in Clem. Exivit. Clemens V, declarans quædam dubia in regulâ Minorum, ait: « Quia plerumque, ubi culpa non est, eam timere solent conscientiæ timoratae, quæ in viâ Dei quodcumque dubium expavescunt... Attendentes quòd in iis, quæ animæ salutem respiciunt ad vitandos graves remorsus conscientiæ, pars securior est tenenda etc. » Ergo dantur scrupuli racionales non contemnendi. — 3° Ratio est, quia scrupuli racionales sunt remorsus conscientiæ per synderesin, fidem, aut leges, vel divinas inspirationes a peccato dehortantes: ergo non sunt contemnendi; uti enim ait S. Gregorius: « Qui, ut nesciat, aurem a voce veritatis avertit, iste non nesciens, sed contemptor dicitur. » L. 15, *Mor.*, c. 25. Deinde datur conscientia scrupulosa simul et laxa, in quâ ingens est periculum, si scrupuli faciliè contemnantur, contemnendi peccata gravia, cum ejusmodi scrupulosi similes sint scribis et pharisæis, qui erant *excolantes culicem, camelum autem deglutientes. Matth. xxiii, 24.* Rursus, si omnes scrupuli indiscriminatim contemnantur, periculum est ne timorati cum scrupulosis confundantur, et conscientia tenera cum scrupulosâ, adeoque sub titulo contemnendi scrupulos contemneretur ipsa christiana perfectio, quæ in rationali nimietate sita est. Unde sæpe malè illi scrupulosi vocantur, qui verè Deum timentes et amantes, venialia et imperfectiones, quantum possunt, vitare student: hi enim sunt boni et timorati, qui etiam consilia ex amore filiali et tranquillâ sollicitudine sectantur: cum e contra scrupulosi in tenebris, amore proprio, timore servili et inquietâ pusillanimitate versentur, et quia solum peccatum grave vitare volunt, anguntur scrupulis, a quibus perfectioni studentes*